MT- 162

Seat No. | | | | | | | |

2014 1100

MT - 162 - MARATHI (SECOND OR THIRD LANGUAGE) (M) - PRELIM II - PAPER - I

Time : 3 Hours **(Pages 5)** **Max. Marks : 80**

प्र.1. अ) योग्य पर्याय शोधून खालील विधाने पूर्ण करा. **4**

1) 'मोकळा संवाद' .... केला जातो.
   अ) गुरूजी ब) मित्रमंडळींशी क) वृद्धांशी

2) आम्ही बाहेरूनच मास्तरांना निरोप दिला, ...
   अ) आणि आम्ही घरी आलो. ब) तेव्हा मला खूपच भरून आलं.
   क) तेव्हा मला खूपच आनंद झाला.

3) ईद दिवशी भई दसरा चौकातील मुस्लीम बोर्डिंग जमातमध्ये नमाजला जात. या ....
   अ) सामुदायिक नमाजला खूप गर्दी असे.
   ब) सामुदायिक नमाजला काहीच गर्दी नसे.
   क) सामुदायिक नमाजला खूप मोठी रांग असे.

4) त्याच्या बोलण्यात उत्साह होता, पण त्याला ....
   अ) मेहनतीचा वास नव्हता. ब) स्वार्थाचा वास येत होता.
   क) अहंकाराचा वास येत होता.

प्र.1. आ) रिकाम्या जागी कंसातील शब्दांपैकी योग्य शब्द वापरून वाक्ये पुन्हा लिहा. **3**

1) नगरपालिकेच्या .... प्राथमिक शाळेत दुसऱ्या वर्गात प्रवेश घेतला.
   (टिळक, गांधी, नवभारत)

2) .... गंमत यार निघाले एकदा गावापार. (रंगतपूरचे, जंमतपूरचे, गंमतपूरचे)

3) नागाची पिल्लं आईला पाहिलेल्या सगळ्या ..... येऊन सांगत.
   (घटना, गोष्टी, गमती-जमती)

प्र.1. इ) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी एका वाक्यात उत्तरे लिहा. **3**

1) स्वामी विवेकानंद आले आहेत असे राजा रविवर्मा यांना कोण सांगत आले ?

2) शहरात कशाचं प्रमाण कमी झालेले दिसतं ?

3) बाबांच्या आनंदवनात कसली पावलं उमटू लागली ?

प्र.2. अ) खालीलपैकी कोणत्याही एका वाक्याचे संदर्भासह स्पष्टीकरण करा. **3**

1) ''माणसं जर पोटाच्या विवंचनेतून मुक्त असती तर हा उगवणारा नित्य नवा दिवस केवढ्या अपूर्वाईनं उगवतो आणि केवढ्या अपूर्वाईने मावळतो, हे त्यांना न्याहाळता आलं असतं.''
2) ''त्या निसर्गाची भाषा केवढी वेगळी!''

प्र.2. आ) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे ५० ते ६० शब्दांत लिहा. **9**

1) जितकी ओळख कमी, जितकी व्यक्ती अपरिचित तितका संवाद अधिक रंगतो, असे का म्हटले आहे ?
2) स्वामी विवेकानंद व राजा रविवर्मा यांच्या भेटीस 'अपूर्व भेट' असे का म्हटले आहे ?
3) निसर्गाशी संवाद साधायला हवा, असे लेखक प्रभाकर पेंढारकर का म्हणतात ?
4) नागिणीच्या बोलण्याचा मुंग्यांवर काय परिणाम झाला ?
5) बाबा आमटे यांची संवेदनशील वृत्ती स्पष्ट करा.

प्र.3. अ) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी एका वाक्यात उत्तरे लिहा. **3**

1) संत सेना महाराज यांचा काय निरसला आहे ?
2) स्त्रिया कोणाच्या नाती आहेत ?
3) विषमतेचे दगडगोटे कशाने वितळावेत, असे कवीला वाटते?

प्र.3. आ) रिकाम्या जागी कंसातील योग्य शब्द भरून पंक्ती पुन्हा लिहा. **3**

1) नाही माझ्या घरट्यात रास .... (काचेची, दगडांची, हिऱ्या माणकांची)
2) .... बनाशेजारी आंब्याची आमराई. (बांबूच्या, बाभळीच्या, करवंदीच्या)
3) हृदयामधुन आमुच्या वाहे ...... झोत समान. (राजवायुचा, प्राणवायुचा, ऑक्सिजनचा)

प्र.4. अ) कोणत्याही एका पद्यपंक्तीचा संदर्भ देऊन सरळ अर्थ लिहा. **3**

1) 'वसे तो सदा स्वेदगंगेकिनारी !'
2) 'अभ्रीची छाया काय साच खरी । तैसीच हे परी संसाराची ।।'

प्र.4. आ) कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे ५० ते ६० शब्दांत लिहा. **9**

1) संत सेना महाराज यांनी संतांच्या भेटीने होणाऱ्या आनंदाचे वर्णन कसे केले आहे ?
2) 'प्रलय' या कवितेमध्ये कवीने माणसाकडून कोणती अपेक्षा केली आहे ?
3) अन्यायाविरोधात लढणारी स्त्री कोणकोणत्या रूपांत कवितेतून व्यक्त झाली आहे ते सोदाहरण स्पष्ट करा.
4) जीवनातील श्रमाचे महत्त्व ग.दि. माडगूळकर यांनी कसे सांगितले आहे ?
5) कवयित्रीने आपल्या देशातील वेगळेपण कसे वर्णिले आहे ?

प्र.5. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे ६० ते ७० शब्दांत लिहा. **8**

1) पंढरपूर आणि रत्नागिरी या गावांतील कोणती वैशिष्ट्ये लेखकाने वर्णन केली आहेत ?
2) पाण्याचे महत्त्व, अम्मा पत्रातून कशी लिहिते ?
3) आपण खोटारडेच आहोत, असे चिनारला का वाटले?
4) स्वातंत्र्य चळवळीचे लोण ग्रामीण भागात कसे पसरले होते ते लिहा.

किंवा

खालीलपैकी कोणत्याही एका पाठाचा सारांश १०० ते १२० शब्दांत तुमच्या भाषेत लिहा. **8**

1) 'गावाची संस्कृती हे गावाचे व्यक्तिमत्त्व' या पाठाचा सारांश लिहा.
2) 'नातवंडास पत्र' या पाठाचा सारांश लिहा.

प्र.६. अ) खालीलपैकी कोणतेही एक वाक्य लेखननियमानुसार लिहा. **2**

1) साऱ्या जातीपातिंचे, धरमांचे अडसर ओलांडायचे.
2) भगवा अंघरखा आणि त्याच रंगाचं पाई धोतर होतं.

प्र.6. आ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन सामासिक शब्दांचा विग्रह करून समास ओळखा. **2**

1) वृक्षलता 2) पैसाअडका 3) तीमजली 4) यशापयश

प्र.6. इ) कंसातील सूचनेनुसार बदल करून वाक्ये लिहा. (कोणतेही दोन) **2**

1) शेंगा खायला खूप मजा यायची. (उद्‌गारार्थी करा.)
2) भाषेचे मूळ कोणी कशाला पाहावे ? (आज्ञार्थी करा.)
3) आपल्या गाण्याची किंमत पैशात करू नकोस. (प्रश्नार्थी करा.)

प्र.6. ई) कंसात दिलेल्या वाक्प्रचारांचा योग्य वापर करून वाक्ये लिहा. (कोणतेही चार) **4**

(त्याग करणे, रूपांतर होणे, मन न रमणे, स्वप्नांचे महाल बांधणे, गुण्यागोविंदाने राहणे, श्रीगणेशा करणे)

1) आईने आपल्या मुलांबाबत खूप स्वप्नं बघितली होती.
2) वकिली व्यवसाय त्यांना आवडत नसे.
3) रमेशने आपल्या तत्त्वांसाठी शहरातील मोठ्या पगाराची नोकरी सोडून दिली.
4) विणकर लोक कापसाचा कापडामध्ये बदल करतात.
5) आमच्या कुटुंबातले आम्ही सारेच जण खूप आनंदात राहतो.
6) लग्नानंतर त्या नवीन जोडप्यांनी आपल्या संसाराला सुरुवात केली.

प्र.7. अ) खालील उतारा वाचून त्यावर <u>चार</u> प्रश्न तयार करा. **4**

हिंदी राष्ट्राचा स्वाभिमान आणि स्वातंत्र्यप्रेम जर आज कशामुळे जिवंत राहिले असेल तर ते व्यास, वाल्मिकी, कालिदास, भवभूती, ज्ञानेश्वर, तुकाराम, टागोर आणि गांधी यांच्या अमर साहित्यामुळे आणि सामर्थ्यवान शिकवणुकीमुळे होय, ही गोष्ट त्रिकालाबाधित सत्य आहे. आमच्या पराक्रमाची आणि कर्तृत्वाची ग्वाही देण्यासाठी रामायण-महाभारत हे ग्रंथ जोपर्यंत डोंगरासारखे आमच्या पाठीमागे उभे आहेत, तोपर्यंत भविष्याबद्दल निराश होण्याचे आम्हाला किंचितही कारण नाही. ज्या समाजाजवळ साहित्याचे सामर्थ्य नाही तो समाज पारतंत्र्यातून बाहेर येणे अशक्य आहे. निग्रो लोकांच्या गुलामगिरीचे हेच एक कारण आहे. कोणत्याही देशाच्या विजयाच्या वा स्वातंत्र्याच्या झगड्यात शस्त्रापेक्षा साहित्याचा उपयोग अधिक झालेला आढळून येईल.

प्र.7. आ) खाली दिलेल्या मुद्यांवरून गोष्ट लिहा. योग्य <u>शीर्षक</u> देऊन <u>तात्पर्य</u> लिहा. (कोणतीही एक) **4**

1) **मुद्दे** : दोन बैल – नेहमी एकत्र – एका सिंहाने पाहणे – सिंहाचा हल्ला – दोन्ही बैलांचा प्रतिहल्ला – सिंहाचे पळून जाणे – सिंहाची युक्ती – दोघांमध्ये भांडण लावणे – दोघे वेगळे होणे – चरण्यासाठी एकटे जाणे – सिंहाला संधी मिळणे – एक-एक करून दोघांना मारणे – तात्पर्य.

2) **मुद्दे** : एक वृद्ध शेतकरी – चार मुलगे – आपापसात भांडणे – शेतकऱ्याला चिंता – आजारी पडणे – एके दिवशी चौघांना एकत्र बोलावणे – प्रत्येकास एक-एक काठी मोडण्यास देणे – चौघांनी मोडून दाखवणे – प्रत्येकास चार काठ्यांची मोळी तोडण्यास देणे – चौघांचे प्रयत्न असफल – तात्पर्य.

प्र.7. इ) खालीलपैकी कोणत्याही <u>एका</u> विषयावर पत्र लिहा. **4**

1) संदिप/संदिपा चव्हाण, संजीवनी निवास, मुलुंड (प.) मुंबई येथून दूषित पाण्याबाबत मा. पाणीपुरवठा अधिकारी,मुंबई महानगरपालिका, मुंबई यांना पत्र लिहितो / लिहिते. (लिफाफा आवश्यक)

2) दिपक/ दिपिका काळे, सहलप्रमुख, सरस्वती विद्यालय, तुळशीबाग, पुणे हा/ही मा. आगार व्यवस्थापक, महाराष्ट्र राज्य परिवहन मंडळ, पुणे यांच्याकडे सहलीसाठी बसची मागणी करतो/करते. या पत्राचा नमुना तयार करा. (लिफाफा आवश्यक)

<u>किंवा</u>

खालील विषयावर वृत्तांत लिहा. **4**

तुमच्या गावात साजरा झालेल्या श्रमदान शिबिराचा वृत्तांत लिहा.

<u>किंवा</u>

खालील विषयावर जाहिरात लेखन करा. **4**

स्टेशनरीच्या दुकानाची जाहिरात करा.

प्र.8. खालीलपैकी कोणत्याही <u>एका</u> विषयावर दिलेल्या मुद्यांच्या आधारे १५० शब्दांपर्यंत निबंध लिहा. **10**

1) पाऊस पडला नाही तर.....

मुद्दे :- पावसाचे महत्त्व - जीवन जगण्यासाठी आवश्यक - पाण्याची आवश्यकता - नदी, नाले, कोरडे - मानव, पशू, पक्षी - भयानक वातावरण - कल्पनाच भयंकर - शेवट.

2) फळ्याचे आत्मवृत्त

मुद्दे :- प्राचीन रूप - काळाची गरज - प्राथमिक अवस्था - सेवाभावी वृत्तीमुळे समाधानी - वर्गात घडणाऱ्या चांगल्या वाईट घटनांचा साक्षीदार - आधुनिकतेचा प्रभाव - परोपकारी वृत्तीमुळे जीवनात समाधानी.

3) शालेय जीवनातील आठवणी

मुद्दे :- शालेय जीवन - सुखद अनुभव - शालेय जीवन एक आयुष्याची शिदोरी - शाळेतील पहिला दिवस - शाळेतील प्रत्येकाशी जडलेले नाते - मिळवलेली बक्षिसे - केलेल्या खोड्या व त्यामुळे शिक्षकांकडून झालेली शिक्षा - तरीही शाळेविषयी असणारे प्रेम - भविष्याची वाटचाल.

Best Of Luck 👍

PAPER - I

MT-162

2014 1100

MT - 162 - MARATHI (SECOND OR THIRD LANGUAGE) (M) - PRELIM II - PAPER - I

Time : 3 Hours **Preliminary Model Answer Paper** **Max. Marks : 80**

उ. **1.**	**अ) योग्य पर्याय शोधून खालील विधाने पूर्ण करा.**	
1)	'मोकळा संवाद' **मित्रमंडळींशी** केला जातो.	**1**
2)	आम्ही बाहेरूनच मास्तरांना निरोप दिला, **तेव्हा मला खूपच भरून आलं.**	**1**
3)	ईद दिवशी भई दसरा चौकातील मुस्लीम बोर्डिंग जमातमध्ये नमाजला जात. या **सामुदायिक नमाजला खूप गर्दी असे.**	**1**
4)	त्याच्या बोलण्यात उत्साह होता, पण त्याला **स्वार्थाचा वास येत होता.**	**1**
उ. **1.**	**आ) रिकाम्या जागी कंसातील शब्दांपैकी योग्य शब्द वापरून वाक्ये पुन्हा लिहा.**	
1)	नगरपालिकेच्या **टिळक** प्राथमिक शाळेत दुसऱ्या वर्गात प्रवेश घेतला.	**1**
2)	**गंमतपूरचे** गंमत यार निघाले एकदा गावापार.	**1**
3)	नागाची पिल्लं आईला पाहिलेल्या सगळ्या **गमती-जमती** येऊन सांगत.	**1**
उ. **1.**	**इ) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी एका वाक्यात उत्तरे लिहा.**	
1)	स्वामी विवेकानंद आले आहेत असे राजा रविवर्मा यांना रामय्या सांगत आला.	**1**
2)	शहरात चैत्रगौरीच्या हळदीकुंकवाचं प्रमाण कमी झालेले दिसतं.	**1**
3)	बाबांच्या आनंदवनात विकासाची पावलं उमटू लागली.	**1**
उ. **2.**	**अ) खालीलपैकी कोणत्याही एका वाक्याचे संदर्भासह स्पष्टीकरण करा.**	
1)	**संदर्भ** : वरील वाक्य 'निसर्गवेध' या लेखक 'बी. जी. वाघ' यांच्या पाठातून घेण्यात आले आहे. या पाठात लेखकाने निसर्ग आपल्याला समृद्ध आणि आनंदी जगणे शिकवतो, हे दाखवून दिले आहे. **स्पष्टीकरण** : निसर्ग हा खूपच सुंदर आहे. निसर्गातील प्रत्येक गोष्ट आपल्याला मोहित करत असते. निसर्ग मानवाला त्याच्या कृतीतून जीवनाच्या विविध रूपांचे दर्शन घडवित असतो. मानवाला नवीन थरार, स्पंदन अनुभवायला देत असतो. परंतु माणसं मात्र आपल्याच कामात व्यस्त असतात. जीवन जगण्याची धडपड करत असतात. त्यामुळे त्यांना या सर्व गोष्टींचा आनंद अनुभवता येत नाही. जीवनाचे खरे दर्शन त्यांना घडत नाही. परंतु पोट भरण्याच्या विवंचनेतून जर ती मुक्त झाली तर त्यांना या सर्वांचा प्रत्यक्ष अनुभव घेता येईल. जेणेकरून जीवन जगण्याचा अर्थ त्यांना कळेल. **वैशिष्ट्य** : माणसाने अडचणींवर मात करत निसर्गाचा आस्वाद घ्यावा, हा संदेश येथे मिळतो.	**3**

2)	**संदर्भ** : वरील वाक्य 'हिमालय' या पाठातून घेतले असून त्याचे लेखक 'प्रभाकर पेंढारकर' आहेत. या पाठात लेखकाने हिमालयाचे मनाला मोहिनी घालणारे दर्शन घडविले आहे. **स्पष्टीकरण** : लेखकाच्या मते, आपण निसर्गाशी संवाद साधला तर निसर्ग आपल्याबरोबर बोलतो. परंतु, निसर्गाची भाषा फार वेगळी असते. ती आपण समजून घ्यायला हवी. हिमालयाचे सौंदर्य अनुभवत असताना लेखकाला ही भाषा अनुभवता आली. सतलज या नदीच्या प्रवाहाचा सतत होणारा आवाज, रारंग ढांग या पर्वतावरचा दगड त्या प्रवाहात पडल्यावर उसळणाऱ्या पाण्याचा आवाज, पहाटेच्या वेळी पक्ष्यांची किलबिल, रात्री रातकिड्यांची किरकिर, मेघांचा गडगडाट, क्षणात चमकून जाणाऱ्या विजेचा कडकडाट, कधी वाऱ्याची भणभण तर कधी नुसतीच पानांची सळसळ अशा विविध गोष्टींमधून निसर्ग जणू बोलत असतो. **वैशिष्ट्य** : निसर्गाबद्दलची जवळीक येथे दिसून येते.	**3**
उ.**2.**	**आ) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे ५० ते ६० शब्दांत लिहा.**	
1)	'संवाद, विसंवाद' हा पाठात लेखिका 'शांता शेळके' यांनी लिहिला आहे. या पाठात लेखिकेने संवादाच्या विविध प्रकारांबद्दल त्यांतील अडथळ्यांबाबत माहिती सांगितली आहे. एकमेकांविषयी जुजबी माहिती असलेल्या संवादात एक वेगळेच सुंदर मोकळेपण अनुभवायला मिळते. कारण परस्परांना नंतर कधी भेटू अशी भीती किंवा आशाही तेथे नसते. अशा संवादात व्यक्तिविषयक संदर्भाचे, तपशीलाचे ज्ञान अपुरे असल्यामुळे गप्पा अधिक रंगतात. तसेच मतभेद होणे, मन दुखावले जाणे यांसारख्या गोष्टी अशा संवादात घडत नाही. गैरसमज होण्याची भीती नसते. म्हणूनचं 'जितकी ओळख कमी, जितकी व्यक्ती अपरिचित तितका संवाद अधिक रंगतो' असे लेखिकेने म्हटले आहे.	**3**
2)	'अपूर्व भेट' हा पाठ लेखक 'रणजित देसाई' यांनी लिहिला आहे. या पाठात स्वामी विवेकानंदांचे भावचित्र राजा रविवर्मा यांना कसे भावले याचे चित्रण आलेले आहे. राजा रविवर्मा स्वामीजींच्या आगमनाने अत्यंत आनंदित झाले. स्वामीजींचे अलौकिक तेज व त्यांचे व्यक्तिमत्त्व यांनी रविवर्मा भारावले होते. स्वामीजींची हिंदू धर्माबद्दलची व्याख्यानं देशात, परदेशात प्रसिद्ध झाली होती. तसेच राजा रविवर्मादेखील आपल्या चित्रकलेत विश्वविख्यात होते. त्यांनी हिंदू धर्माची दैवतं घरोघरी पोहोचवली होती. अशाप्रकारे दोघांनी आपल्या कलेतून आणि व्याख्यानातून हिंदू धर्म देशात, परदेशात व घराघरात पोहचवला. दोघेही आपआपल्या ठिकाणी प्रतिभावंत असूनदेखील दोघांच्या ठिकाणी असलेला कलेबद्दलचा आदर, हिंदू धर्माबद्दल असलेली जाणीव व स्वभावातील नम्रपणा, आपुलकी आपणास पाहावयास मिळते. म्हणूनच लेखकाने स्वामीजी व रविवर्मा यांच्या भेटीला 'अपूर्व भेट' असे म्हटले आहे.	**3**

3)	'हिमालय' हा पाठ लेखक 'प्रभाकर पेंढारकर' यांनी लिहिला आहे. या पाठात लेखकाने हिमालयाचे मनाला मोहिनी घालणारे दर्शन घडविले आहे. निसर्ग सौंदर्य अनुभवायचे असेल तर केवळ त्याचे फोटो काढून पाहिले तर उपयोग नसतो. फोटोवरुन त्याची कल्पना येणे शक्य नसते. म्हणूनच लेखकाच्या मते निसर्गचित्र म्हणजे केवळ निसर्गदृश्य नसते. निसर्गाशी संवाद साधला तर निसर्ग आपणहून आपल्याशी बोलतो. नदीच्या प्रवाहाचा सतत चाललेला आवाज, पर्वतावरचा दगड त्या ओघात पडल्यावर उसळणाऱ्या पाण्याचा आवाज, पहाटेच्या वेळी पक्ष्यांची किलबिल, रात्री रातकिड्यांची किरकिर, मेघांचा गडगडाट, क्षणात चमकून जाणाऱ्या विजेचा कडकडाट, कधी वाऱ्याची भणभण तर कधी नुसतीच पानांची सळसळ हे सारे निसर्गाशी संवाद साधल्यावरच अनुभवायला मिळते. अशाप्रकारे निसर्गाची वेगळी भाषा, त्याचे विविध शब्द अनुभवण्यासाठी निसर्गाशी संवाद साधायलाच हवा, असे लेखक प्रभाकर पेंढारकर म्हणतात.	3
4)	'वारूळ' हा पाठ लेखक 'अनिल त्र्यंबक अवचट' यांनी लिहिला आहे. या पाठात लेखकाने वारुळाविषयी मुंग्यांची भावना तसेच मुंग्या आणि नागिणीचे परस्परसंबंध स्पष्ट केले आहेत. माणूस अविचाराने वागून सृष्टीचा सत्यानाश करू लागला आहे, अशाप्रकारचे नागिणीचे शहाणपणाचे विचार सगळ्या मुंग्या शांतपणे ऐकत होत्या. नागिणीचे बोलणे ऐकून त्यांचे मन भरून आले. त्यांच्या मुलांचेही डोळे उघडले. पावसाळ्यात वारूळ वाहून जाते, या गोष्टीची खंत त्यांना राहिली नाही. आपले घर, वारूळ पावसाळ्यात वाहून गेले तरी चालेल पण माणसांप्रमाणे सिमेंटची परमनंट घरं बनवायची नाहीत. मातीपासून वारूळ बनवून निसर्ग नियमाप्रमाणे वागायचे, असे त्यांनी ठरवले. अशाप्रकारे नागिणीच्या बोलण्यामुळे मुंग्या व त्यांच्या मुलांच्या मनात पर्यावरण रक्षणाची भावना निर्माण झाली.	3
5)	'माणुसकीचा झरा' हा पाठ लेखिका 'चित्रलेखा पुरंदरे' यांनी लिहिला आहे. या पाठात लेखिकेने 'आनंदवन' ही कुष्ठरोग्यांची वसाहत निर्माण करण्यामागे बाबा आमटे यांची असलेली संवेदनशीलता दाखवून दिली आहे. बाबा आमटे वडिलांच्या इच्छेनुसार वकिली करत होते. पुढे ते वरोऱ्याच्या नगरपालिकेचे उपाध्यक्ष झाले. त्या कामाबरोबर त्यांचे इतर समाजकार्य चालू होते. हे कार्य करत असताना एके दिवशी त्यांना रस्त्याच्या कडेला असह्य वेदनांनी कण्हत असलेला एक महारोगी म्हणजेच तुळशीराम त्यांना दिसला. त्यानंतर अशा महारोग्यांची सेवा करण्याचे व्रत त्यांनी घेतले. वेळेवर योग्य ते उपचार न झाल्याने तुळशीरामचा मृत्यू झालेला पाहून त्यांना अतिशय दुःख झाले. त्यावेळी या वेदनेचे आनंदात रूपांतर करण्याचा ध्यास त्यांनी घेतला. त्यातून साधनाताईंच्या मदतीने त्यांनी कुष्ठरोग्यांसाठी 'आनंदवन' निर्मिले.	3

	कुष्ठरोगाचा अभ्यास करण्यासाठी ते कलकत्त्याला गेले. कुष्ठरोग कोणत्याही प्राण्याला होत नाही. त्यामुळे यावरचे संशोधन करण्यालाही त्यांनी स्वतःचे शरीर देऊ केले. कुष्ठरोगाचे जंतू स्वतःच्या शरीरात टोचून घेण्यासाठी ते तयार झाले. आनंदवनाच्या निर्मितीसाठी बाबांनी वरोऱ्याला श्रमाश्रमाचा प्रयोग केला. सर्व जातीधर्माच्या लोकांनी एकत्र आनंदाने राहायचे. प्रत्येकाने दिवसभर आपापले काम करायचे. संध्याकाळी जमलेल्या मजुरीतून भाजी-भाकरी बनवायची आणि मजेने खायची. बाबांची ही छोटी वसाहत अनेक वर्षे गुण्यागोविंदाने आनंदात राहत होती. अशाप्रकारे समाजकार्यातून बाबा आमटे यांची संवेदनशील वृत्ती दिसून येते.	
उ.3.	**अ) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी एका वाक्यात उत्तरे लिहा.**	
1)	संत सेना महाराज यांचा सर्व शीण निरसला आहे.	**1**
2)	स्त्रिया यशोधरेच्या नाती आहेत.	**1**
3)	विषमतेचे गोटे सूर्याच्या उष्णतेने वितळावेत, असे कवीला वाटते.	**1**
उ.3.	**आ) रिकाम्या जागी कंसातील योग्य शब्द भरून पंक्ती पुन्हा लिहा.**	
1)	नाही माझ्या घरट्यांत रास **हिऱ्या-माणकांची**.	**1**
2)	**बाभळीच्या** बनाशेजारी आंब्याची आमराई.	**1**
3)	हृदयामधुन आमुच्या वाहे **प्राणवायुचा** झोत समान.	**1**
उ.4.	**अ) कोणत्याही एका पद्यपंक्तीचा संदर्भ देऊन सरळ अर्थ लिहा.**	
1)	**संदर्भ** : वरील पद्यपंक्ती 'जिथे राबती हात' या कवितेतून घेतली आहे. त्याचे कवी 'गजानन माडगूळकर' आहेत. या कवितेत कवीने आपल्या जीवनातील श्रमाचे महत्त्व सांगितले आहे. **स्पष्टीकरण** : परमेश्वराला मुनिब्राह्मणांचे होम-हवन, मंत्र-तंत्र अजिबात आवडत नाहीत. त्याला श्वासांचे-घणांचे गीत आवडते. म्हणजेच मेहनत करताना श्रमिकांच्या होणाऱ्या श्वासांचा आवाज, हातोड्यांची (घणांची) ठकठक जणू हे गीत त्याला आवडते. असा हा परमेश्वर श्रद्धारूपी गंगा, यमुना या नद्यांच्या किनाऱ्यावर न राहता नेहमी घामरूपी गंगेच्या किनाऱ्यावरच म्हणजेच जिथे घाम गाळून कष्ट केले जातात तेथे राहतो. **वैशिष्ट्य** : मंत्र-तंत्रापेक्षा कष्टाने, मेहनतीने परमेश्वराला प्रसन्न करून घ्या, असेच जणू कवी येथे सुचवत आहेत.	**3**
2)	**संदर्भ** : वरील पद्यपंक्ती 'किती हे सुख' या 'संत सोयराबाई' यांच्या अभंगातून घेण्यात आल्या आहेत. या अभंगात स्वतःच्या स्वार्थात, मी पणात गुंतलेल्या व्यक्तीची फजिती होते, याचे वर्णन केले आहे.	**3**

	<u>स्पष्टीकरण</u> : माणसे संसारात, प्रपंचात खरे सुख मानतात. मोहमायेत अडकून पडतात. पत्नी, पुत्र यासारख्या नातेसंबंधात त्यांचे मन गुंतलेले असते. धन, संपत्ती या मोहजालात ते गुरफटून पडतात. अशा या संसारातून मिळणारे सुख हे क्षणिक असते. ज्याप्रमाणे आकाशातील ढगांची सावली जरी खरी वाटत असली तरी ती क्षणिक असते. त्याचप्रमाणे संसारातील सुख क्षणभंगूर असते. <u>वैशिष्ट्य</u> : या ठिकाणी संत सोयराबाईंची सूक्ष्म निरीक्षणशक्ती दिसून येते.	
उ.**4.**	**आ) कोणत्याही <u>तीन</u> प्रश्नांची उत्तरे ५० ते ६० शब्दांत लिहा.**	
1)	<u>'आजि सोनियाचा दिवस'</u> हा अभंग <u>'संत सेना महाराज'</u> यांनी लिहिला आहे. या अंभगात संतांच्या सान्निध्यात मिळणाऱ्या आनंदाचे वर्णन केले आहे. संत सेना महाराज म्हणतात की, संतांचे दर्शन झाल्यामुळे हा दिवस माझ्यासाठी सोन्यासारखा झाला आहे. संतांच्या सान्निध्यात राहिल्यामुळे त्यांच्या जीवाला सुख प्राप्त झाले आहे. जसे सासरी गेलेल्या मुलीला माहेरची माणसे भेटल्यावर आनंद, सुख प्राप्त होते. तसाच सर्व संतमेळा पाहून आपल्या माणसांना भेटल्याचा आनंद संत सेना महाराज यांना झाला आहे. त्यांच्या मनातील दुःख दूर होऊन त्यांच्या मनाला शांतता प्राप्त झाली आहे. जीवाचा सारा थकवा दूर झाला आहे. अशाप्रकारे संतचरण पाहिल्यामुळे जणू घराला सण उत्सवाचे रूप आले आहे. ज्याप्रमाणे दिवाळी-दसरा आल्यावर मन आनंदी, उत्साही होते त्याप्रमाणे संतांच्या सान्निध्यात मन आनंदाने, सुखाने भरून गेले आहे. अशाप्रकारे संत सेना महाराज यांनी संतांच्या भेटीने होणाऱ्या आनंदाचे वर्णन केले आहे.	**3**
2)	<u>'प्रलय'</u> ही कविता कवी <u>'रोहिदास पोटे'</u> यांनी लिहिली आहे. या कवितेत कवीने माणसातील माणूसपण कोणत्याही बंधनांनी बांधलेले नसावे, असा विचार व्यक्त केला आहे. माणसाने माणसाशी माणूस म्हणूनच वागावे असे कवीला वाटते. असे झाले तर माणूस आणि माणसातील माणुसकी यांच्यात एक अतूट नाते निर्माण होईल व ते कायम टिकून राहिल. मातीलाही कष्टाच्या भाकरीचा सुगंध प्राप्त होईल. म्हणजेच कष्टालाही महत्त्व प्राप्त होईल. माणसाने माणसांशी असे वागावे की, माणसालाही माणूस म्हणून किंमत प्राप्त होईल. अशाप्रकारे कवीने माणसाकडून माणुसकीची अपेक्षा केली आहे.	**3**
3)	<u>'आपण धरणी गं'</u> ही कविता कवी <u>'ऋषीकेश कांबळे'</u> यांनी लिहिली आहे. या कवितेत स्त्रीला तिच्या सामर्थ्याची जाणीव करून देत आपले हक्क मिळवण्याचे आवाहन केले आहे. कवितेतील स्त्री म्हणते की, स्त्री ही नवनिर्मिती करणाऱ्या धरणीचे रूप आहे. ती जशी सहनशील आहे तशीच धैर्यशीलही आहे. हे सगळे गुण आपल्या अंगी असूनही आपणाला का झुरत जगावं लागत आहे, असे ती विचारते. यावेळी ती स्त्री-शक्तीला जागृत करताना	**3**

	म्हणते की, आता मात्र आपले हक्क मिळविण्यासाठी अन्यायाविरूद्ध लढण्यासाठी सज्ज झाले पाहिजे. त्यासाठी ती सहकारी स्त्रियांना वाघवाघिणीचे रूप घेऊन आपले दुःख व अन्याय नष्ट केला पाहिजे असे ती सांगते. आजच्या नव्या युगातील या लढाऊ स्त्रीला कर्तबगार स्त्रियांचा थोर वारसा लाभला आहे. ती म्हणते की, आपण भगवान बुद्धांची पत्नी यशोधरेच्या नाती आहोत. शिवरायांना जन्म देणाऱ्या जिजाऊ मातेचे वंशज आहोत. तसेच सावित्रीबाई फुले यांनी पेटविलेल्या ज्ञानाच्या ज्योती तर रमाबाईंनी प्रज्वलित केलेल्या ज्ञानाच्या वाती आहोत. अशी थोर परंपरा लाभल्यामुळे आपणही चंदनासारखे झिजून, आपल्या रक्ताचं पाणी करून समाजात समता निर्माण केली पाहिजे. पुढे ती स्वतःला दिव्याची उपमा देते. आपणही दिवा होऊन जळू व उजेडाची म्हणजेच आपल्या यशाची, स्वातंत्र्याची गाणी गाऊया, असे ती आपल्या स्त्री-सहकाऱ्यांना सांगते. अशाप्रकारे अन्यायाविरोधात लढणारी स्त्री धरणी, वाघवाघिणी, इतिहासातील थोर स्त्रिया, चंदन व दिवा या रूपांत कवितेतून व्यक्त झाली आहे.	
4)	'जिथे राबती हात' ही कविता कवी 'ग.दि. माडगूळकर' यांनी लिहिली आहे. या कवितेत कवीने आपल्या जीवनातील श्रमाचे महत्त्व सांगितले आहे. ग. दि. माडगूळकर श्रमाचे महत्त्व पटवून देताना म्हणतात की, परमेश्वर देवालयात किंवा मंदिरात राहत नाही. ज्याठिकाणी माणसे कष्ट करतात तेथे परमेश्वर असतो. या परमेश्वराला मुनिब्राह्मणांच्या मंत्र-तंत्रापेक्षा कष्टाळू माणसांच्या श्वासांचा, तसेच काम करताना त्यांच्या अवजारांचा होणारा आवाज आवडतो. शेतकरी आपल्या शेतात घाम गाळून कष्ट करतो. तेथे श्याम अन्नधान्याच्या रूपात उभा राहतो. पाथरवट रस्त्यावर बसून दगड फोडतात. दगडांना वेगवेगळे आकार देतात. शिवाय विणकर लोक अपार मेहनत करून कापसापासून छान कापड बनवतात. अशा कष्टाळू लोकांच्या घरी परमेश्वर आनंदाने राहतो. याचाच अर्थ असा की, जिथे घाम गाळून कष्ट केले जातात, तेथे परमेश्वराचे अस्तित्व असते. अशाप्रकारे जीवनातील श्रमाचे महत्त्व पटवून देताना कवी जणू सुचवतात की, कष्ट करा, मेहनत करा, तिथेच परमेश्वराची प्राप्ती आपणाला होईल.	**3**
5)	'एकत्वाचे गीत महान' ही कविता कवयित्री 'आश्लेषा महाजन' यांनी लिहिली आहे. या कवितेत आपल्या देशात विविधतेत एकता कशी नांदते याचे सुंदर वर्णन केले आहे. देशातील विविधतेतील एकतेचे वर्णन करताना कवयित्री इंद्रधनुष्याचे उदाहरण देते. जसे इंद्रधनुष्यात जरी विविध रंग असले तरी त्याची कमान एकच असते. तशीच भारतातही ही विविधतेतील एकता दिसून येते. आपल्या देशात वेगवेगळे प्रांत आहेत. या प्रांतातील लोकांची रूपे, त्यांची भाषा वेगळी आहे. परंपरा, पूजाअर्चा आणि परमेश्वर भक्तीचे त्यांचे मार्गही वेगवेगळे आहेत. त्याचबरोबर त्यांची वेशभूषा यामध्येही आपल्याला विविधता असल्याचे आढळून येते. अशाप्रकारे कवयित्रीने आपल्या देशातील विविध बाबतीतील वेगळेपण वर्णिले आहे.	**3**

उ.5.	खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे ६० ते ७० शब्दांत लिहा.	
1)	'गावाची संस्कृती हे गावाचे व्यक्तिमत्त्व' हा पाठ लेखक 'आनंद यादव' यांनी लिहिला आहे. या पाठात एकच मराठी संस्कृती असलेल्या खेड्यांची, शहरांची वेगवेगळी सांस्कृतिक वैशिष्ट्ये व त्यातून दिसणारे त्या त्या गावाचे व्यक्तिमत्त्व यांचे वर्णन लेखकाने केले आहे. पंढरपुरातील नागरिकांचे स्नान हे चंद्रभागेच्या पाण्यात वेगळ्याच शैलीत चालते. पंढरपुरीच्या चंद्रभागा स्नानाला पावित्र्याचा स्पर्श असतो. श्लोक, मंत्र, स्तोत्र म्हणत, मनात विठ्ठलाचे ध्यान करत स्नान केले जाते. स्नानानंतर लोक घरी न जाता प्रथम विठ्ठल मंदिराकडे जातात व नंतरच घरी जातात. लेखक जेव्हा १९६१ मध्ये पंढरपुरला गेले तेव्हा ते गाव सकाळी आठ वाजेपर्यंत झोपलेले असायचे. प्रत्येक दुकानाच्या आडव्या फळ्यांवर माणसे खुशाल झोपलेली दिसत. पंढरपुरी संस्कृती वेगळ्या उद्योगाची होती. ती वर्षातून दोनदा येणाऱ्या वारीवर बेतलेली असायची. विठ्ठलमंदिर हे त्या संस्कृतीचे केंद्र होते. पंढरपुरीत मठांची संख्या भरपूर आहे. वर्षभर पंचक्रोशीतील आणि वारीच्या वेळी वारकरी तेथे जमत असत. पंढरपुरात गल्ल्यांना, चौकांना तसेच दुकानांनाही साधुसंतांची नावे दिलेली दिसतात. रत्नागिरी शहरात एकही तालीम नाही. येथील मासळी बाजार खूप मोठा आहे. त्याचा उग्र वास वातावरणात भरलेला असतो. लाल, लाल साध्या रस्त्यांचे देखणेपण रत्नागिरीला लाभले आहे. समुद्राची गाज रात्रभर वातावरणात गंभीरपणे भरून राहते. येथे पावसाळ्यात आणि हिवाळ्यातही थंडी वाजत नाही, याचे लेखकाला आश्चर्य वाटते. अशाप्रकारे पंढरपूर आणि रत्नागिरी या गावांतील विविध वैशिष्ट्ये लेखकाने वर्णन केली आहेत.	**4**
2)	'नातवंडांस पत्र' हा पाठ लेखिका 'मृणालिनी साराभाई' यांनी लिहिला आहे. या पाठात लेखिकेने आपल्या नातवंडांना जीवन जगत असताना आपल्याला आनंद देणाऱ्या प्रत्येक गोष्टीबाबत आपण कृतज्ञ असले पाहिजे, हा मोलाचा संदेश पत्राच्या माध्यमातून दिला आहे. पाण्याचे महत्त्व सांगताना अम्मा लिहिते की, स्नान करताना आपण पर्वतांमधून, खोल खोल दऱ्याखोऱ्यांमधून व महान नद्यांतून येणाऱ्या आशीर्वाद स्वरूप पाण्याचे स्मरण ठेवावे. कोणतेही जीवन पाण्याविना अशक्य आहे. पिण्यासाठी जर एकही थेंब मिळाला नाहीतर आपली अवस्था खूप वाईट होईल. तेव्हा पाण्याबाबत खबरदारी घ्यावी. त्याचा एकही थेंब वाया जाणार नाही, याची काळजी घ्यावी. आपण देशातील जलस्त्रोत स्वच्छ ठेवायला मदत करायला हवी, अशी शपथ घेऊया. ज्यामुळे सगळ्या लोकांना पिण्यासाठी शुद्ध पाणी मिळेल. त्याचबरोबर पाण्याचे योग्य नियोजन केले पाहिजे. अशाप्रकारे अम्मा पत्रातून पाण्याचे महत्त्व नातवंडांना समजावून सांगते.	**4**

3)	'मुलांचे स्वप्न' हा पाठ लेखिका 'सोनाली नवांगुळ' यांनी लिहिला आहे. या पाठात मानवी स्वभाव आणि वृक्षांची दातृत्वाची, सहकार्याची वृत्ती याचे रंजक वर्णन केले आहे. चिनारचे आई व बाबा दोघंही एक छोटं हॉटेल चालवायचे. दोघेही दिवसभर या ना त्या कामात गुरफटलेले असायचे. आईबाबांची कामांची धांदल चिनारला कळायची. त्याला आपले आईबाबा खूप आवडायचे. चिनारचे आईबाबाही आपल्या चिनारचे कौतुक करायचे. त्याच्या शेजारचेही आपल्या मुलांना सांगायचे, ''बघा...बघा किती शहाणी मुलं आहेत. आईबाबांना दमवत नाहीत. अभ्यास करतात. उलटं बोलत नाहीत.'' खरं तर अशा कौतुकाचा कुणालाही आनंदच होतो. पण चिनारचे आईबाबा हॉटेलात दिवसभर काम करून फार दमायचे. कधी कधी तर चिनारचा अभ्यास घ्यायलाही त्यांना वेळ मिळत नसे. अशा वेळी आपल्या आईबाबांचे पाय दाबून द्यावेत, डोक्याला तेल लावावे, हॉटेलात काहीतरी मदत करावी असे चिनारला खूप वाटायचं. पण वेळच मिळत नाही. मनातून वाटूनसुद्धा आपण त्यांना काहीच मदत करत नाही. चांगली मुलं सगळ्यांना मदत करतात. आपण मात्र मदत करीत नाही. तरीही आपल्याला लोकांनी चांगलं म्हटलं तर आपण खोटारडेच आहोत, असे चिनारला वाटते. अशाप्रकारे स्तुतीस पात्र नसतानाही लोकांनी केलेल्या स्तुतीमुळे आपण खोटारडे आहोत, असे चिनारला वाटते.	**4**
4)	'प्रतिसरकार' हा पाठ लेखक 'नागनाथअण्णा नायकवडी' यांनी लिहिला आहे. या पाठात सातारा जिल्ह्यातील इंग्रजी शासनाच्या जोखडातून मुक्त अशा प्रतिसरकारच्या स्थापनेचे स्फूर्तिदायक वर्णन केले आहे. १९४२ ला मुंबई येथील गवालिया टँक येथे गांधीजींनी इंग्रज सत्तेच्या विरोधात 'चले जाव' ची घोषणा दिली. त्यावेळी अनेक राष्ट्रीय नेत्यांना अटक झाली. अनेक कार्यकर्ते भूमिगतही झाले. देशभरात सगळीकडे 'चले जाव' आंदोलन तीव्र बनले. या आंदोलनाचे लोण ग्रामीण भागातही पसरले. अनेक ठिकाणी प्रचंड जमावांनी इंग्रज सत्तेविरूद्धचा असंतोष व चीड व्यक्त करण्यासाठी पोलीस ठाणे, पोष्ट, टेलिफोनच्या तारा तोडल्या होत्या. शालेय व महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांनी हरताळ पाळले होते. सातारा जिल्ह्यात कराड, पाटण, तासगांव, वडूज, इस्लामपूर, शिराळा, आटपाडी येथे मामलेदार कचेरीवर मोर्चे निघाले होते. इंग्रजांनी या प्रचंड मोर्चावर गोळीबार केला. त्यामध्ये वडूज मोर्चात ९ तर इस्लामपूर मोर्चात २ कार्यकर्ते हुतात्मा झाले. अनेकजण जखमी झाले. अनेकांना तुरूंगात डांबले गेले. त्यातूनच पुढे स्वतःचे स्वतंत्र सरकार निर्माण करावयाचे, या विचाराने गावागावात 'प्रतिसरकार' निर्माण करावयाची कल्पना पुढे आली. अशाप्रकारे स्वातंत्र्य चळवळीचे लोण ग्रामीण भागातही पसरले. **किंवा**	**4**

	खालीलपैकी कोणत्याही एका पाठाचा सारांश १०० ते १२० शब्दांत तुमच्या भाषेत लिहा.	
1)	'गावाची संस्कृती हे गावाचे व्यक्तिमत्त्व' हा पाठ लेखक 'आनंद यादव' यांनी लिहिला आहे. या पाठात एकच मराठी संस्कृती असलेल्या खेड्यांची, शहरांची वेगवेगळी सांस्कृतिक वैशिष्ट्ये व त्यातून दिसणारे त्या त्या गावाचे व्यक्तिमत्त्व यांचे वर्णन लेखकाने केले आहे. संस्कृतीची बाह्य वैशिष्ट्ये ही गावागावाच्या वैशिष्ट्यांवर आणि शहराशहरांच्या वैशिष्ट्यांवर अवलंबून असतात. हा विचार मांडताना लेखकाने कोल्हापूर, पंढरपूर व रत्नागिरी या तीन गावांच्या संस्कृतींचे वर्णन केले आहे. लेखक म्हणतात की, सकाळच्या वेळी कोल्हापुरच्या रस्त्यावरून लांब शिंगांच्या गवळट म्हशी दूधकट्ट्यावर दुधाच्या धंद्यासाठी जात असतात. त्याचवेळी पैलवानांचे समूह हातात कल्हई केलेल्या पितळी बादल्या घेऊन दूधकट्ट्यावर जातात. ते पैलवान म्हशीचे ताजे निरसे दूध विकत घेऊन पितात आणि आखाड्यात मेहनतीसाठी जातात. शिवाय काही लोक पंचगंगेच्या घाटावर आंघोळीसाठी जातात. कोल्हापुरी संस्कृतीचे हे खास वैशिष्ट्य आहे. एकट्या कोल्हापुरात जेवढ्या तालमी आहेत तेवढ्या तालमी महाराष्ट्रातील कोणत्याही शहरात दिसणार नाहीत. त्याचबरोबर इथला गुळही स्वतःचे वैशिष्ट्य असलेला आहे. त्याच्या रंगामुळे आणि गंधामुळे कोणालाही तो गूळ खाण्याचा मोह होतोच. कोल्हापूरप्रमाणे पंढरपुरला स्वतःची वेगळी संस्कृती आहे. येथील संस्कृती वर्षातून दोनदा येणाऱ्या वारीवर बेतलेली आहे. विठ्ठल मंदिर हे येथील संस्कृतीचे केंद्र आहे. त्यामुळे पंढरपुरात खूप मठ आहेत. वारीच्या वेळी महाराष्ट्रातील हरिभक्त आणि वारकरी या मठात उतरतात. इथल्या गल्ल्यांना, चौकांना आणि दुकानांनाही साधुसंतांची नावे दिलेली आहेत. नदीच्या वाळवंटात टाळ मृदुंग फक्त पंढरपुरातच वाजतात. शिवाय येथल्या चंद्रभागा नदीवरील स्नानाला पावित्र्याचा स्पर्श असतो. विठ्ठलाचे ध्यान करीत स्नान केले जाते. स्नानानंतर लोक घरी न जाता प्रथम विठ्ठल मंदिराकडे जातात. त्यानंतर घरी जातात. असे हे भक्तियुक्त मानसिक वैशिष्ट्य दुसऱ्या कुठल्याही मराठी शहरी संस्कृतीमध्ये दिसत नाही. कोल्हापूर, पंढरपूर या शहरांप्रमाणेच रत्नागिरीच्या वेगळ्या संस्कृतीची लेखकाने ओळख करून दिली आहे. लेखक म्हणतात की, रत्नागिरीला लाल लाल मातीच्या रस्त्यांचे सुंदर देखणेपण लाभलेले आहे. समुद्राच्या लाटांचा आवाज वातावरणात गंभीरपणे भरून राहिलेला असतो. येथे पावसाळ्यात आणि हिवाळ्यातही थंडी वाजत नाही, या गोष्टीचे लेखकाला खूप आश्चर्य वाटते. त्याचबरोबर इथला मासळीबाजार खूप मोठा आहे. आणि या मासळी बाजारातील उग्र वास ही रत्नागिरीची एक ओळख आहे.	**8**
2)	'नातवंडांस पत्र' हा पाठ लेखिका 'मृणालिनी साराभाई' यांनी लिहिला आहे. या पाठात लेखिकेने आपल्या नातवंडांना जीवन जगत असताना आपल्याला आनंद देणाऱ्या प्रत्येक गोष्टीबाबत आपण कृतज्ञ असले पाहिजे, हा मोलाचा संदेश पत्राच्या माध्यमातून दिला आहे.	**8**

	लेखिका आपल्या नातवंडांना पूर्णपणे ओळखते. त्यांच्या सवयी तिला माहीत आहेत. जगातील हिंसा, अभिलाषा, मत्सर या दुष्टप्रवृत्तीपासून तिला आपल्या नातवंडांस वाचवायचे आहे आणि म्हणून ती त्यांना म्हणते जेव्हा तुम्ही मोठे व्हाल तेव्हा या शत्रूंना जिंकून घ्या. यासाठी दिवसाची सुरूवात प्रार्थनेने करा. त्यामुळे मनातील वाईट विचार दूर होतील. एकत्र खेळण्याने एकोपा वाढतो. पण असे साधे खेळ खेळतानासुद्‌धा कुणाचा द्वेष करू नका. ज्या धरतीने तुमचे पालनपोषण केले तिचे ऋण मानायला विसरू नका. पाणी हे जीवन आहे, त्याचा जपून वापर करा. निसर्गाचे संवर्धन करा. निसर्गाचा समतोल कायम ठेवायचा असेल, पाऊस चांगला पडायला हवा असेल तर वृक्षांची जोपासना करायलाच हवी. जो शेतकरी त्याच्या देशासाठी अन्न पिकवतो त्याला किती कष्ट घ्यावे लागतात याचा विचार करा. आपण ब्रेड आणि लोणी ही न्याहारी करताना त्यासाठी कोणी किती कष्ट घेतले असतील याचा विचार करा. पुस्तक हे मित्र आहेत. तेव्हा ती वापरताना त्यांची काळजी घ्या. त्या पुस्तकात अनमोल ज्ञानाचे भांडार असते. पुस्तकातील शब्द म्हणजे मौज, कुतूहल असते. त्या शब्दांवर प्रेम करा. त्यांना वाचा म्हणजे सारे जग तुमच्यासाठी खुले होईल. अशाप्रकारे शेवटी लेखिका आपल्या नातवंडास सांगते, स्वतः जगा व दुसऱ्यास जगू द्या. आपले जीवन इतरांना आनंद देण्यासाठी असावे. सर्वांना मदत करा आणि आपल्या कार्याने साऱ्या जगासाठी तुम्हीच आशीर्वाद व्हा.	
उ.**6.**	**अ) खालीलपैकी कोणतेही <u>एक</u> वाक्य लेखननियमानुसार लिहा.**	
1)	साऱ्या <u>जातीपातींचे</u>, <u>धर्मांचे</u> अडसर ओलांडायचे.	**2**
2)	भगवा <u>अंगरखा</u> आणि त्याच रंगाचं <u>पायी</u> धोतर होतं.	**2**
उ.**6.**	**आ) खालीलपैकी कोणत्याही <u>दोन</u> सामासिक शब्दांचा विग्रह करून समास ओळखा.**	
1)	वृक्षलता - वृक्ष आणि लता - इतरेतर द्‌वंद्‌व समास	**1**
2)	पैसाअडका - पैसा, अडका वगैरे - समाहार द्‌वंद्‌व समास	**1**
3)	तीमजली - तीन मजल्यांचा समूह - द्‌विगू समास	**1**
4)	यशापयश - यश किंवा अपयश - वैकल्पिक द्‌वंद्‌व समास	**1**
उ.**6.**	**इ) कंसातील सूचनेनुसार बदल करून वाक्ये लिहा. (कोणतेही दोन)**	
1)	किती मजा यायची शेंगा खायला !	**1**
2)	भाषेचे मूळ कोणीही पाहू नका.	**1**
3)	आपल्या गाण्याची किंमत पैशात करशील का ?	**1**

उ.**6.**	**ई) कंसात दिलेल्या वाक्प्रचारांचा योग्य वापर करून वाक्ये लिहा. (कोणतेही चार)**	
1)	आईने आपल्या मुलांबाबत **स्वप्नांचे महाल बांधले होते**.	**1**
2)	वकिली व्यवसायात त्यांचे **मन रमत नसे**.	**1**
3)	रमेशने आपल्या तत्त्वांसाठी शहरातील मोठ्या पगाराच्या नोकरीचा **त्याग केला**.	**1**
4)	विणकर लोक कापसाचे कापडामध्ये **रूपांतर करतात**.	**1**
5)	आमच्या कुटुंबातले आम्ही सारेच जण **गुण्यागोविंदाने राहतो**.	**1**
6)	लग्नानंतर त्या नवीन जोडप्यांनी आपल्या संसाराचा **श्रीगणेशा केला**.	**1**
उ.**7.**	**अ) खालील उतारा वाचून त्यावर चार प्रश्न तयार करा.**	
1)	कोणती गोष्ट त्रिकालाबाधित सत्य आहे ?	**1**
2)	कोणते ग्रंथ आमच्या पराक्रमाची आणि कर्तृत्वाची ग्वाही देतात ?	**1**
3)	निग्रो लोकांच्या गुलामगिरीचे कारण कोणते आहे ?	**1**
4)	साहित्याचा उपयोग अधिक कोठे झालेला आढळून येतो ?	**1**
उ.**7.**	**आ) खाली दिलेल्या मुद्यांवरून गोष्ट लिहा. योग्य शीर्षक देऊन तात्पर्य लिहा. (कोणतीही एक)**	
1)	Refer MT Edu Solution - Marathi Writing Skills - Page No. 64 - Q.23	**4**
2)	Refer MT Edu Solution - Marathi Writing Skills - Page No. 61 - Q.17	**4**
उ.**7.**	**इ) खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर पत्र लिहा.**	
1)	Refer MT Edu Solution - Marathi Writing Skills - Page No. 95 - Q.10	**4**
2)	Refer MT Edu Solution - Marathi Writing Skills - Page No. 89 - Q.04	**4**
	किंवा	
उ.**7.**	**इ) खालील विषयावर वृत्तांत लिहा.**	
	Refer MT Edu Solution - Marathi Writing Skills - Page No. 104 - Q.11	**4**
	किंवा	
उ.**7.**	**इ) खालील विषयावर जाहिरात लेखन करा.**	
	Refer MT Edu Solution - Marathi Writing Skills - Page No. 113 - Q.13	**4**
उ.**8.**	**खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर दिलेल्या मुद्यांच्या आधारे १५० शब्दांपर्यंत निबंध लिहा.**	
1)	Refer MT Edu Solution - Marathi Writing Skills - Page No. 26 - Q.23	**10**
2)	Refer MT Edu Solution - Marathi Writing Skills - Page No. 42 - Q.38	**10**
3)	Refer MT Edu Solution - Marathi Writing Skills - Page No. 14 - Q.12	**10**

❑❑❑❑❑